

Grunnloven § 112

- Grunnelementer
 - Miljøkvalitet
 - Prosessuelle elementer
- Betydning som selvstendig rettsgrunnlag
 - For hvem? Lovgiver, forvaltning, domstoler, private rettssubjekter
 - Betydningen av tredje ledd
- Betydning som tolkningsmoment
 - Grunnlov og lov - Rt. 1993/321 (Hydalen)
- Betydning for skjønnsutøvelse
 - Hvilke hensyn «kan» og «skal» vektlegges?
- Hva gjøres i praksis?

Grunnlovsendring, 3. ledd

■ Forarbeider

- Menneskerettighetsutvalget: St.dok. 16 (2011-12) s. 242
- Stortingskomitéens innstilling: Innst. 187 S (2013-14), sammen med økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

«Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.»

- Formål: tydeliggjøre plikten for myndighetene til å etterleve prinsippene i første ledd om å iverksette adekvate og nødvendige tiltak for å sikre miljøet

Saksbehandling i miljø saker

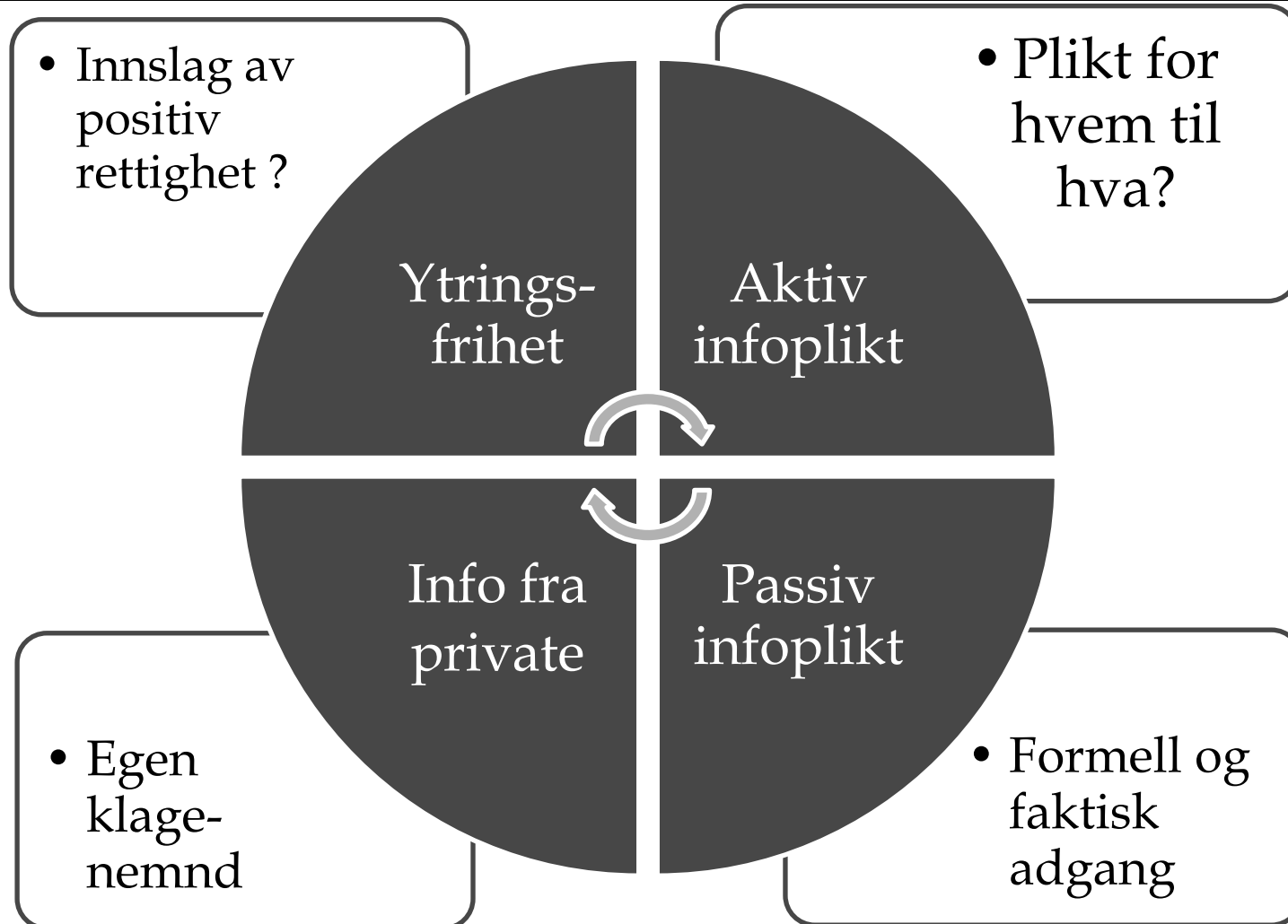
- Læringskrav: «Prinsippene for og de viktigste reglene om saksbehandlingen i miljø saker med hovedvekt på reglene om konsekvensutredning og retten til miljøinformasjon»

ENHET FOR PLAN- OG BYGGESAK

— VI BISTÅR VED BEHOV

Miljøinformasjon

Myndighetenes aktive info. plikt

- Generell kunnskap om miljøtilstanden
 - Grl. § 112, miljøinfo. § 8, forbrukerinfo (91/1981)
 - miljostatus.no, Naturindeksen, Artdsdatabanken
- Plikt til å utrede lovforslag
 - Grunnloven og utredningsinstruksen
- Plikt til å utrede forskrifter
 - Lovgrunnlaget, Grl., forvaltningsl., nml., utredningsinstruksen
- Plikt til å utrede enkeltvedtak, planer etter pbl., etc.
 - Lovgrunnlaget, Grl., forvaltningsl., nml., konsekvensutredninger etter pbl.

Privates aktive info. plikt

- Lovgrunnlag:
 - Miljøinfo. § 9,
 - Regnskapsloven (56/1998), særlig §§ 3-3a, 12. ledd (årsberetning) og 3-3, 8. ledd (små foretak)
- «ikke ubetydelig påvirkning av miljøet» – mer enn ubetydelig, men mindre enn betydelig!
- Livssyklusperspektiv? miljøinfo. §§ 9 og 16(2)

Retten til informasjon

- Offentlighetsloven (16/2006)
 - Adgangen til å gjøre unntak (§ 14, klage etter §§ 15 og 19)
 - Praktiseringen av meroffentlighet (§ 11)
 - Organisering av off. sektor – private rettssubjekter
 - Innsynsportal
- Grl. § 112, dir. 2003/4/EF, Århuskonvensjonen (1998)
 - Forholdet til ytringsfriheten
- Miljøinformasjonslov (31/2003)
 - Bredt informasjonsbegrep (§ 10)
 - Absolutt rett til visse typer informasjon (§ 12)
 - Særregel om avveining av interessen i informasjon mot interessen i å unnta informasjonen fra offentlighet (§ 11)
 - Praktiseringen av loven – betydning av adm. oppfølging
 - Informasjon fra private: Rt. 2010/385

Summegrupper

- Sammenlign reglene om meroffentlighet!
- **Offl. § 11:** Når det er høve til å gjere unntak frå innsyn, skal organet likevel vurdere å gi heilt eller delvis innsyn. Organet bør gi innsyn dersom omsynet til offentleg innsyn veg tyngre enn behovet for unntak.
- **Miljøinfo § 11:** (1) Krav om miljøinformasjon kan avslås dersom det er et reelt og saklig behov for det i det enkelte tilfelle og informasjonen eller dokumentet informasjonen finnes i, kan unntas fra offentlighet i medhold av offentleglova.
(2) Ved vurderingen av om det foreligger reelt og saklig behov etter første ledd skal de miljø- og samfunnsmessige interessene som ivaretas ved å utlevere informasjonen, veies mot de interessene som ivaretas ved et avslag. Dersom de miljø- og samfunnsmessige interessene veier tyngst, skal informasjonen utleveres.

Summegrupper

- Offl.: § 11 Når det er høve til å gjere unntak frå innsyn, skal organet likevel vurdere å gi heilt eller delvis innsyn. Organet bør gi innsyn dersom omsynet til offentleg innsyn veg tyngre enn behovet for unntak.
- Miljøinfol § 11: (1) Krav om miljøinformasjon kan avslås dersom det er et reelt og saklig behov for det i det enkelte tilfelle og informasjonen eller dokumentet informasjonen finnes i, kan unntas fra offentlighet i medhold av offentleglova.
(2) Ved vurderingen av om det foreligger reelt og saklig behov etter første ledd skal de miljø- og samfunnsmessige interessene som ivaretas ved å utlevere informasjonen, veies mot de interessene som ivaretas ved et avslag. Dersom de miljø- og samfunnsmessige interessene veier tyngst, skal informasjonen utleveres.

Generelle perspektiver

- Hvorfor særregler for miljøinformasjon?
 - Tredjepartsinteresser
 - Interesser uten klare talspersoner («rasjonell apati»)
 - Integrasjon som medfører «bukken og havresekken»
 - Kompleksitet og usikkerhet
- Virkemiddelperspektiv
 - Informative virkemidler
 - Viktig for effekten av andre virkemidler
 - Kostnadseffektivt! Resultateffektivt?

Vannressursloven

- Læringskrav: Hovedtrekkene ved rettslige virkemidler og rammer for forvaltning av vassdrag med særlig vekt på miljøhensynet

Kjennskap

Formål

- Fremme samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning
- Merk: ikke bærekraft, ikke vern, ikke miljø
- Men: § 5: forvalteransvar og aktsomhetsplikt
- Rom for at prinsippene supplerer loven

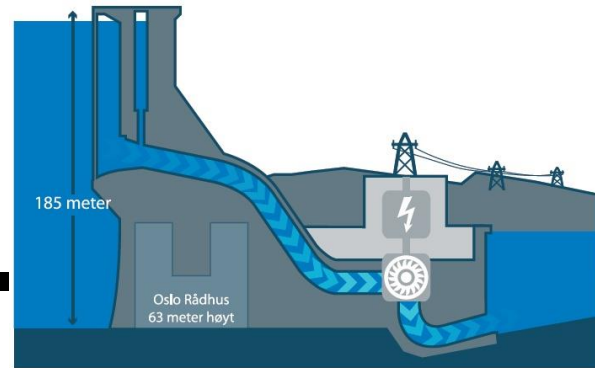

Generelt

- Komplexiteten i lovgivning og forvaltning
 - Opprettholdelse av gammel lovgivning 1917: Historisk betinget – verdien av ressursene
 - Samordning gjennom EUs vanndirektiv 2000/60/EF og vannforskriften
- Blandingen av privatrett og offentlig rett
- Kommunal planlegging og nasjonal overstyring – unntaket i pbl § 12-1 tredje ledd
- Overflatevann og grunnvann

Utbygging

- Konsesjonsplikten (§§ 8 og 18)
 - Forholdet til vassdragsreguleringsloven 1917
 - Inngrep i vassdrag – fokus på allmenne virkninger
 - Tiltak andre steder som virker på vassdraget?
 - Betydning av prinsippene i nml? Sumvirkninger og tiltakshaver skal betale
- Konsesjon (§ 25)
 - Øvre og nedre grenser? Utfallet av nytte – kostnads- vurdering?
 - Relevante og avgjørende hensyn – bred tilnærming?
 - Pliktige hensyn?
- Vilkår (§ 26) – sammenheng med tiltak
- Omgjøring (§ 28) – til skade?

Vern av vassdrag

- Kraftutbygging – vannressursl. kap. 5
 - Stortingsvedtak – verneplaner
 - Hvor "rettslig" er slikt vern? – Legalitetsprinsippet, konsesjonsplikt og meldeplikt (§ 34)
- Annen virksomhet?
 - Vannressursl. § 35
 - Pbl § 1-8 og rikspolitiske retningslinjer 1994

Elektrisitetsproduksjon

- Særregler i lovene fra 1917 – opprettholdt etter vannressursloven
 - Avgjørende: størrelsen på og virkninger av utbyggingen
- Konesesjon (vassdragsreg.l. § 8) – ”bør”
 - Lokale interesser i å legge til rette for kraftproduksjon – konsesjonsavgifter og lokalt forbruk (§§ 10 og 11)
- Saksbehandling
 - Høyt politisk nivå
 - Tiltakshaver skal betale
- Omgjøring (§ 10) til skade?

Summegrupper

Hvordan kan innehaveren av en konsesjon råde over den?

Virkemidler

- Normative
 - Konesjonssystem, verneplan for vassdrag, miljøkvalitetsnormer (§ 9, vannforskriften)
- Økonomiske
 - Eierskap, grunnrente, pliktig avlevering av strøm
- Styrings- og kostnadseffektivitet?
- Dynamisk effektivitet?
- Internasjonale perspektiver
- Rom for at prinsipper supplerer loven

Miljøtilstanden – globalt

- Tre institusjoner som sammenstiller kunnskap
 - UNEP: Global Environmental Outlook
 - Intergovernmental Panel on Climate Change
 - Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services
- Jordmiljøets grenser (Steffen et al. 2015, åtte temaer)
 - Biosfærens integritet (høy risiko)
 - Bio- og geokjemisk sirkulasjon (høy risiko)
 - Klima (økende risiko)
 - Endringer av landjorda (økende risiko)
 - Stratosfærisk ozon (trygt)
 - Havforsuring (trygt)
 - Ferskvannsbruk (trygt)
 - Atmosfærisk forurensning (ikke nok info)

Int'l miljørett – traktater

■ Traktater: Formål

1. Etablere felles problem- og målforståelse (eks. ramme-konvensjoner: UNFCCC, LRTAP, Ozone, CBD?)
2. Etablere samarbeid (kunnskap, kompetanse, teknologi, etc.)
3. Vern mot felles bilaterale og regionale miljøproblemer
 - Grensekryssende påvirkning (sur nedbør), fellesressurser (delte elver)
4. Sikre minimumsvern av globale miljøgoder (World Heritage)
5. Harmonisering av virkemiddelbruk (Kyoto Prot., CITES)
 - Effektivisering og konkurransemessige virkninger

■ Dominerende forhandlingstemaer (tematisk oversikt)

- Klimaproblemet
- Biologisk mangfold
- Forurensning og farlige stoffer (land, hav og luft)
- Institusjonelle strukturer ("governance")

Traktater (II)

■ Status

- Ad hoc preget (forhandlingen av kvikksølvavtale)
- I stor grad enighet om problemformuleringer og målformuleringer (UNFCCC)
- Svake på formuleringer av konkrete virkemidler, men varierer en god del (fra Kyoto til Montreal)
- Spenning mellom fleksibilitet og effektivitet (klima, sur nedbør)
- Problemprinsippet "felles men differensiert ansvar" (klima)
- Grad av global oppslutning (CMS 120, Ramsar 168, CBD 194)

■ Europeisk miljøsamarbeid

- FNs økonomiske kommisjon for Europa UNECE (Århus, SEA)
- Europarådet (Bern, landskap)
- EU
- Nordisk (NMK)
- Europa sammenlignet med andre regioner

Int'l miljørett – sedvanerett

■ Sedvanerett

- Suverenitet i historisk perspektiv
- Suverenitet og miljøproblemene
 - Hva utgjør suverenitetskrenkelseser?
 - Plikten til samarbeid
- ILC Draft Articles on Prevention
- ILC Draft Articles on State Responsibility

■ Rollen til "soft law"

- Første skritt i konsensusbygging
- Hjelp til implementering av generelle forpliktelser

■ Miljø og menneskerettigheter

- M.r. som virkemiddel for miljøformål
- Integrering av miljøhensyn i m.r. (Rt. 2008/1747)

EU- og EØS-miljørett (I)

■ Miljø i EU

- EUs formål og kompetanse: TEU fortale , art. 3.3 og 21.2; TFEU art. 4.2 og 11; MR Charter art. 37
- Subsidiaritet og proporsjonalitet: TEU art. 5; TFEU protokoll 2
- Miljøbestemmelser: TFEU art. 114, 191-193 og 194

■ Miljø i EØS

- Fastfrysing av situasjonen i 1992
- EØS fortale, art. 1.2(f), 73 -75 og 112

■ Hvilke EU-rettsakter skal inn i EØS-avtalen?

- Minimums- og totalharmonisering: fire friheter
- Direktiver, forordninger ++: Uklar grense
- Flere 100 miljørettsakter i EØS-avtalen (vedlegg XX)

EU- og EØS-miljørett (II)

- Gradvis utbygging av miljødimensjonen
 - Forurensing (96/61/EF), konsekvensutredninger (85/337/EØF), miljøinformasjon (2003/4/EF), klimakvoter (2003/87/EF), REACH (EC 1907/2006)
 - Naturvernområdet holdt utenfor, men vanndirektivet (2000/60/EF)
 - Politisk kontroversielle saker
- Begrenser handlefrihet ved harmonisering
 - Spesifikk unntaksadgang: tilpasninger
 - Generell fleksibilitet: TFEU art. 114 vs. EØS art. 112
- Begrensninger der det ikke er harmonisering – miljø og de fire friheter
 - TFEU art. 36 og EØS art. 13